

BRAĆA SOLITRO I SPLIT

ANATOLIJ KUDRJAVCEV
Filozofski fakultet
58000 Split
Nikole Tesle 12

UDK 39:323.3(497.18)
Izvorni znanstveni rad

Ova radnja nastoji - na temelju podataka iz splitskih matičnih knjiga, časopisa i publikacija iz dotičnoga vremena - utvrditi obim djelovanja i postignuća članova doseljeničke talijanske porodice Solitro. Mjereći te dosege, pokušava u njima uočiti emocionalnu i materijalnu vezanost Solitrovih uz njihov novi zavičaj, usprkos povijesnim i nacionalnim, kao i ideološkim antagonizmima vremena. Posebnu pažnju radnja poklanja djelovanju braće blizanaca - Giulija i Vincenza Solitra, inače značajnika u širim okvirima talijanske književnosti 19. stoljeća. Giulio u svojoj drami "I conti di Spalato" temeljito ispituje lokalne prilike u građanskom okružju Splita na koncu 18. stoljeća, a Vincenzo, objavljivanjem otkrivenih dokumenata iz 16. stoljeća i svojim autentičnim komentarima, potiče živahno cirkuliranje značajnih povijesnih splitskih motiva, koji će nadahnuti stvaralaštvo pjesnika Luke Botića i nekih drugih umjetnika. Zaključak: prožimanje dviju različitih kultura i suprotnih gledišta ostvarilo je važan i kvalitetan kulturološki ishod. Uspješan zbroj umjesto ideološke inkriminiranosti i poništavanja.

U svojoj knjizi *Vječno progonstvo* Ivan Katušić s velikim učinkom citira sljedeće riječi Nikole Tommasea: "*Kao svi pogranični krajevi, Dalmacija je zemlja prognanika*".¹ Međutim, povijesno je više nego jasno da pograničnost Dalmacije u tome i takvom kontekstu nije geografski nego etnografski motiv i, pogotovu, kulturološki. Gotovo svi značajnici starije kulturne povijesti Dalmacije i našega, hrvatskoga primorja, vibrirali su između domovine, tj. Dalmacije, odnosno Hrvatske i Italije, a ta je dvojnost bila oplodujuća, gotovo nikada štetna. Iz Hrvatske su otišli u Italiju i tamo razvili svoje talente: Klović, Dominis, Medulić, Lucijan, Laurana, Vrančići, Duknović, Lucić (povjesničar), Bošković, Kunić, Stay, Zamanja, Tommaseo i bezbroj drugih koje s respektom bilježe svjetske enciklopedije. Progonstvo je ne samo preteška nego i posve neprecizna riječ kad se zapravo govori o mijenjanju nepovoljno zadanih kulturoloških uvjeta za bitno povoljnije.

Tommaseo je, na primjer, u mladosti prezirao svoj rodni kraj poduzimajući sve ne bi li se zametnulo njegovo dalmatinsko, zapravo hrvatsko podrijetlo. Zašto? Ima više razloga, ali jedan je gotovo odsudan. Naime, u ono vrijeme kad su se pridjevu *hrvatski* u Italiji dodavali atributi poput: prljav, lupeški, divljački,² može se i shvatiti takvo nerodoljubivo ponašanje mladoga Tommasea, koji će, međutim, u zrelim godinama priznati: "*Žao mi je što sam kasno spoznao koliko sam dobra mogao učiniti pišući za slavenski narod koji je još mlad i nije tako kukavan i tako nezahvalan kao narod talijanski*".³ Tommaseo kaže: slavenski narod, a ne hrvatski, što također ima svoj povijesni razlog. Mržnju Talijana i stid Dalmatinaca u odnosu na Hrvate treba obrazložiti i ulogom austrijskih krajišnika u gušenju revolucije 1848. godine u Italiji.⁴ Zajedničko ime za te okrutne gušitelje bilo je Croati, iako je među njima bilo najmanje Hrvata. A da s tom riječju nije bilo sve u redu potvrđuje i animozitet Ilira-

ca kojima je, u nekim varijantama, pridjev hrvatski bio sinonim za mađaronski. U takvu je svjetlu shvatljiva i legendarna izreka dra Antonija Bajamantija na III. zasjedanju Dalmatinskoga sabora 1864: "*Slavi anche domani, Croati mai*". Ali kada današnji hrvatski ministar vanjskih poslova, dr. Golem neposredno izjavljuje da su sada svi nesporazumi između Italije i Hrvatske uklonjeni,⁵ onda je jasno da su nacionalni prijepori zapravo povijesne efemernosti koje s kulturom i civilizacijom ne bi smjele imati nikakve veze. Ili drugim riječima: Svi ti antagonizmi, o kojima se nekoć žustro raspravljalo i koji su pretvoreni u ružna djela, koji se u nekim drugim varijacijama nameću kao borbeni motivi, naprosto su tek znak primitivizma i nečovječnosti.

Ako su, dakle, razlozi takozvanih izganstava dalmatinskih, odnosno hrvatskih sinova bili kulturološki, emigracije u obrnutom smjeru imale su isključivo gospodarski smisao. Doduše, ne uvijek i ne kod svakoga. Adolfo Mussafia, inače profesor na bečkom sveučilištu i filolog svjetskog glasa, upozorava na talijanske doseljenike koji pristižu još od 15. stoljeća pa se "*mного doseljenika takmilo s domaćim u ljubavi prema novom zavičaju, te oni mnogo doprinieše istraživanju domaće prošlosti*". Uostalom, on navodi i primjere od kojih su najsugestivniji oni isusovca iz Puglije - Della Belle, koji je 1728. godine objavio hrvatsku slovnice i rječnik talijansko-latinsko-hrvatski, te Domenica Farlatija iz Friulija, koji je u 18. stoljeću napisao crkvenu povijest Dalmacije.⁶

No, Talijani su ipak najčešće prelazili na suprotnu obalu Jadrana kao trgovci, službenici i poslovni ljudi, a ti su dolasci ponekad, čak i često, završavali naseljavanjem te su bili naročito živahni u drugoj polovici 18. stoljeća, kad se, prema evidenciji matičnih knjiga, osjetio poseban intenzitet migracionih kretanja takve vrste. To je razdoblje u koje sežu i počeci splitskoga slučaja Solitro, čiji vrhunac određuje djelatnost dvaju najistaknutijih članova dotične porodice, dvojice braće o kojima se ovdje raspravlja.

Koncem šezdesetih godina 18. stoljeća u Splitu su se zaustavili i nastanili Giorgio-Zorzi i Michiele Antonio Solitro, prvi rođen 1735, a drugi 1737. godine u mjestancu Viesti, odnosno Vieste, kako se danas kaže, na Monte Garganu. Mladi od te dvojice braće zapravo će postati djedom blizanaca, naših budućih značajnika Giulija i Vincenza Solitra. Mate Zorić, u svomu inače veoma značajnom radu o dalmatinskoj književnosti na talijanskom jeziku,⁷ tvrdi da je blizancima otac, a ne djed, rođen u Viestima, što je nesumljiva netočnost u odnosu na podatke u splitskim matičnim knjigama. Greška je očito nastala zbog prevelikog povjerenja u posvetu Giulija Solitra u njegovoj knjizi,⁸ a ta je posveta zacijelo nastala kao igra riječi koja je, iz danas razumljivih razloga, trebala verbalno skriti gotovo stoljetnu vezanost Solitrovih uz Split i uz Dalmaciju. Bila je to neka vrsta sitne varke zbog stida srodna Tommaseovu mladenačkom kompleksu u Italiji.

Brodovlasnici, odnosno *paroni* po zanimanju, ta dvojica su se zasigurno bavili prevoženjem i prodajom razne robe, vjerojatno najviše južnog voća te su ubrajani u kategoriju tzv. *pujiža*, tj. poslovnih pomorskih došljaka iz Južne Italije, preciznije: iz Puglije. Giorgio se 1769. godine u splitskoj crkvi Sv. Filipa oženio s Tomasinom Dondi, a Michiele 1771. godine također u splitskoj crkvi Sv. Martina, s

Bračkom, Marijom Dragičević.⁹ Došlo je, dakle, do križanja već u prvoj generaciji. Oba su brata umrli i pokopani u Splitu, prvi 1796. u crkvi Sv. Dujma, a drugi 1824. godine na Pojišanu.¹⁰ Ove podatke navodimo kao dokaz o potpunoj prilagodjenosti i vezanosti tih prvih Solitra. Obojica su imali mnogo djece, ali starijemu su gotovo sva poumirala još u najranijem djetinjstvu. Od Giorgiovih rijetkih preživjelih potomaka spominje se u analima njegov unuk Matteo, onaj koji će 1849. godine, zajedno s Albertom Visettijem, zatražiti od gradskih vlasti dopuštenje za otvaranje kazališta u palači Costa, tj. Papalić.

Mladi je, međutim, ostavio mnogo dublji trag. Njegov najstariji sin, rođen 1772. godine, Francesco Antonio,¹¹ kojemu su svjedok i kum na krštenju već bili splitski uglednici Cattarina Alberti Capogrosso i Josip Ivelio, postat će već pravi Splicićanin, poznati trgovac, poslovni čovjek i destilator alkohola, a oženit će se također s rođenom Splicićankom Giulijom Derocchi.¹² Osim njega, u gospodarskom i javnom životu grada, odigrat će značajnu ulogu i njegov deset godina mladi brat Vincenzo, u Italiji poznat i po svom karbonarskom djelovanju, zbog čega je bio i utamničen u Napulju. Kad je 1806. godine u Splitu osnovana masonska loža, taj isti Vincenzo Solitro bio je jedan od njezinih prvih članova, a među sedamdesettrojicom splitskih masona 1814. godine, uz Vincenza je u loži i njegov pet godina mladi brat Giulio. Ta braća Solitro, a valjda i još neki iz obitelji, istaknuli su se naročitom odvažnošću 1810. godine prilikom dramatičnog napada engleske topovnjače na Split, što je povijest posebno registrirala i naglasila. Solitrovi su od 1805. godine i vlasnici svratišta-kavane na Peristilu, one koja će kasnije promijeniti vlasnika, steći ime *Al Tempio* i konačno biti srušena 1880. godine. Godine 1844. jedan se rodoljub u *Zori Dalmatinskoj* obraća Vincenzu Solitru i njegovoj braći s molbom da seljacima objasne metodologiju dobivanja tzv. *mane*, zapravo smole od jasena, budući da su oni taj inače talijanski pronalazak upoznali i primjenjivali, te zaradili dosta novaca. Autor članka tvrdi: "*Poznavajući ja g. bratju Solitro i njihovu ljubav za otacbinu, ja mislim da bi oni dobre volje i bez svakoga dobitka seljake naučili kako se ova Mana iz jasena dobiti more*".¹³ To mišljenje dotičnoga narodnjaka ne samo da nije zanemarljivo nego je i veoma indikativno. Teško da bi danas itko nešto slično smio zatražiti a kamoli dočekati čak i od najvećih autohtonih rodoljuba. Godine 1848. neki anonimni Zadranin, očito *marcolin*, tj. pristaša Venecije, hvali zalaganje Vincenza Solitra za Dalmatince koji žive u Mlecima.¹⁴ A taj Vincenzo je već nećak spomenutoga masona i karbonara, jedan od braće blizanaca.

Kroz 19. stoljeće prezime Solitro javlja se i u nekim drugim dalmatinskim gradovima. U dubrovačkim matičnim knjigama registrirano je nekoliko Solitra,¹⁵ a postoje i podaci o boravljenju nosilaca toga prezimena u Korčuli, Trpnju, Zadru, Rabu, Makarskoj i Novigradu. U Splitu se prezime Solitro u matičnim knjigama bilježi posljednji put 1873. godine, u povodu smrti Orsole Solitro, rođene Castelli, udovice spomenutoga masona Giulija, pokopane na Sustipanskom groblju. U popisu prezimena u Hrvatskoj 1976. godine nema više ni traga Solitrima,¹⁶ koji su dijelom odselili natrag u Italiju, uglavnom šezdesetih godina prošloga stoljeća, ili su kao cijele obitelji izumrli bez potomaka s dotičnim prezimenom. Mnogo kasnije,

fašističke 1934. godine javlja se u Italiji jedan od predstavnika toga velikog povratka, Giuseppe Solitro, koji tvrdi da je Dalmatinac i objavljuje djelo s naslovom *Spalato, occhio del mare*.¹⁷ Veza između Solitrovih i Splita nije se, dakle, prekinula ni sredinom 20. stoljeća.

Ipak, vratimo se u devetnaesti vijek, Francescu Antoniju Solitru, najstarijemu sinu onoga parona Michiela iz Vieste, već spomenutomu trgovcu, proizvođaču alkohola i destileru. Taj je imao desetoro djece (negdje se tvrdi i 12-oro, ali u splitskim knjigama rođenih postoje podaci samo za deset), među kojom su najvažnije funkcije obavljali: Francesco, inspektor carinarnice u Dubrovniku; Michiele, liječnik i znanstvenik, studirao u Padovi, pisao znanstvena djela iz medicine a radio i u Korčuli; Mauro, namještenik u direkciji Lloyd, kasnije konzul u Grčkoj; te Doimo, liječnik u Dubrovniku, Zadru i Rabu. Njihova dva najmlađa brata, blizanci Giulio Nicolo Maria i Vincenzo Domenico Tommaso, rođeni 29. siječnja 1820. godine,¹⁸ ostavit će, međutim, najvažniji otisak u kulturnoj povijesti Splita i Dalmacije uopće. Prije negoli zauvijek napuste rodni Split i odu na studije u Italiju, gdje će se zaposliti, steći obitelj i, kad za to dođe vrijeme, umrijeti, blizanci će maturirati na Klasičnoj gimnaziji u Splitu, šk. god. 1835/6. S njima u razredu i na maturi bit će još: Petar Agazzi, Josip Bioni, Vicko Kovačević, Ante de Cerineo, Ivan Ergovac, Oktavij Martinis, Petar Pagani, Ante Pavić, Mate Tecilazić i Ante Zuliani.¹⁹ Nastavni jezik je svima bio talijanski, ali je očito iz popisa prezimena (ne i imena, jer su ona ubilježena u latinskoj verziji), da je dio učenika pripadao slavenskom plemenu, zapravo hrvatskoj narodnosti. Politički i nacionalni antagonizmi kasnijih desetljeća u to vrijeme još nisu postojali i zacijelo je među tim maturantima vladala civilizirana harmonija, skupna svijest i samosvijest o pripadanju kulturnoj sredini snažne tradicijske i povijesne jezgre. O razini obrazovanosti toga srednjoškolskoga kruga ne treba ništa nagađati. Za to postoje uvjerljivi, gotovo materijalni dokazi. Kad je Nicolo Tommaso 1846. pozvao braću Solitro da se pridruže književnim priložima za časopis *Strenna Dalmata*, Vincenzo mu šalje odlomak iz tragedije *Mose* koju je, uz još jednu, nazvanu *Lucrezia*, napisao njegov brat Giulio u svojoj 15. godini, dakle kao đak splitske Klasične gimnazije.²⁰ Objavljeni odlomak i danas može pokazati visoki stupanj pismenosti i, gotovo, erudicije toga 15-godišnjeg Splitsanina. Povijesna je tvrdnja da je spomenuta škola, uostalom kao i sve ostale u Dalmaciji, naročito do 1848. godine odgajala u talijanskom duhu, ostavljajući dake zakinutima u odnosu na kulturne zasade domaćega tla.²¹ Ipak, i uz izrazitu emocionalnu i ideološku usmjerenost naspram talijanskoj kulturi i književnosti, pogotovu civilizacijskim dostignućima, ti su mladi intelektualci čutili duboku odanost naspram matičnom izvoru. Doduše, Giulio Solitro će 1848, kad su se u Italiji zbivale sudbonosne stvari oko Risorgimenta, vrlo odlučno protestirati i izjaviti "*pred licem svih naroda na zemlji i pred licem boga svetoga da on ne želi biti Hrvat*",²² ali istodobno on nimalo ne krije svoju duboku odanost rodnom kraju. U drami *I conti di Spalato*,²³ koju je suvremena talijanska kritika doslovce pregazila,²⁴ Giulio opisuje život rodnoga grada uoči propasti Venecije i za vrijeme zadnje kuge te, kako sam veli u posveti, šalje pozdrav svom Splitu. U drami optužuje mletačku vlast zbog mnogih splitskih nevolja i,

općenito, kad god se mora opredijeliti, on je žestoko na splitskoj strani. Nakon temeljite analize, ne bi bilo preteško dokazati da je osnovni dramaturški razlog slabosti djela upravo u inzistiranju na mnoštvu autentičnih podataka i konkretnih detalja. Drugim riječima, autora je neodoljiva težnja za izvornom činjeničnošću, sentimentalna želja da što autentičnije prikaže Split u mnoštvu njegovih povijesnih, društvenih i materijalnih datosti, neprestano uvodila u prekršaje i zaustavljala u kreativnom procesu. Koliko god *I conti di Spalato* nisu dramska struktura dostojna pažnje talijanskih rafiniranih književnih i teatarskih teoretičara, toliko su relevantni sa stajališta istraživanja tzv. povijesno-kulturološke biti Splita. Pisac u svojoj drami nastoji rekonstruirati nekoliko važnih vidova splitskoga života na izmaku 18. stoljeća. Posluživši se usput i zornim modelima iz djetinjstva, dakle iz vremena pola stoljeća mladega, on oživljava kavanski ugođaj i svakidašnje razgovore građana na javnim mjestima, a potom zalazi u interijere plemićkih palača i gradi atmosferu aristokratskih salona. To je, dakle, Split nekoga složenog ritma zbivanja i gotovo europskoga stila, djelomično na temelju činjenica, ali i posredstvom subjektivnoga osjećaja odanosti gradu sretna djetinjstva u idiličnim okolnostima. Split u vizuri Giulija Solitra biva poprištem dramatičnih zbivanja u impozantnoj povijesnoj scenografiji. Pisac neprestance govori o arhitekturi, o kostimografiji, o lokalnim običajima i o pojedinim osobama s autentičnim povijesnim razlogom. To ipak nije nekakav izolirani, romantični Split oslobođen svojih veza sa zaledem i obveza naspram njemu. A zatim je to i poprište kataklizmičkih događanja koja isključuju mogućnost sladunjave, malogradanske idealizacije.

Giulio Solitro je u Italiji držan za stilista i poznavao jezika, ali te sposobnosti nije stavio u službu dramske strukture nego ih je podredio svojim domoljubnim namjerama. Zapravo, stvorio je možda i najuspjeliju dramsku projekciju neke naše stare, autohtone hrvatske sredine u njezinu važnom povijesnom trenutku. Autorova odluka da svoje djelo posveti rodnomu gradu nije samo dašak nostalgije nego i prave, iskrene odanosti. Uostalom, Giulio Solitro je valjda jedini književnik koji je svoje djelo posvetio Splitu. Iako je ta drama pisana na talijanskom jeziku, ona znatnim dijelom svoje prirode pripada mnogostranoj hrvatskoj kulturi. Kako se pisac u izraženoj tenziji između tuđinskoga, venecijanskog, i domaćeg, tj. dalmatinskoga i splitskoga, kao što je rečeno, vazda odlučuje na zamjerke mletačkoj politici pa čak i na otvorene izraze simpatije i razumijevanja naspram postupcima manje-više opskurnih hajduka u gornjim krajevima, on se zapravo objektivno stavlja na stranu slavenskog elementa u Dalmaciji. Izrijeком se vazda suprotstavlja hrvatstvu, ali je za bratsku slogu dalmatinskih Slavena i Talijana,²⁴ za romantično jedinstvo srca i sudbina.²⁵ A tu politika ipak, reklo bi se, prestaje, a započinje ljudsko i čestito, ono što nam i danas nedostaje u svim međuodnosima.

U toj suradnji Splita i Solitrovih još je važnija uloga drugoga blizanca, Vincenza, koji je 1844. u Veneciji objavio knjigu dokumenata što ih je otkrio, dakle i naporno tražio u venecijanskim i padovanskim bibliotekama. Knjiga ima naslov *Documenti storici sull'Istria e la Dalmazia*²⁶ a njezin utjecaj na hrvatsku kulturu i umjetnost još uvijek nije dovoljno proučen. Da ti dokumenti, recimo, nisu otkriveni i

objavljeni, Luka Botić ne bi nikada napisao ni *Bijednu Maru* ni *Petra Bačića*, Josip Hatze ne bi imao odakle preuzeti libretto za svoju najbolju operu, a i Grga Novak bi bio lišen mnogih značajnih podataka i slikovitih opisa u svojoj inače zamorno suhoj i neslikovitoj *Povijesti Splita*. Riječ je o izvještajima mletačkih značajnika iz 16. stoljeća, koji su vladu u Veneciji temeljito obavještavali o prilikama u Istri i Dalmaciji, ne propuštajući opisati događaje nalik legendama, ali ni svakidašnja kretanja mase u dotičnim naseljima, posebice u Splitu. Pritom se Vincenzo Solitro upustio u složene osobne komentare, povezujući bivše s mladim i najrecentnijim. To, dakle, nisu samo povijesni podaci nego i izvori inspiracija, živahne istinite priče ispunjene ljudskom nazočnošću. Iz pisama rektora²⁷ sam Solitro je preuzeo temu za spjev *L'Eremita*, čija se radnja zbiva u Splitu 16. stoljeća, a, između ostaloga, opisuje pokušaj spaljivanja tobožnje vještice na Peristilu.²⁸ Pisac, eto, za svoj spjev odabire temu koja se odnosi na povijest njegova rodnoga grada iako je taj grad već odavno napustio i bori se za svoj kulturni status u zemlji koju su njegovi djedovi ostavili prije gotovo jednoga stoljeća. Obuzet tim splitskim motivom, on je prethodno i u Zadru objavio priču,²⁹ a zatim je ostvario i pjesničko djelo, objavljeno tek nakon njegove smrti.³⁰

Iz svega toga, dakle, vrlo razumljivo proizlazi da su oba brata blizanca Solitro, daleko od Splita u kojemu su se rodili, i od zemlje što ju je njihov djed izabrao za svoj zavičaj, osjećali s njima duboku povezanost. Toliku povezanost da su o Splitu pisali kao o osebujnoj i autentičnoj sredini, ne zanemarujući ni njegov slavenski duh. Iako su pripadali tuđoj ideologiji, oni su se s tom ljubavlju, i radi nje same, izdigli iznad sitničavih politikantskih razloga. Braća Solitro zaslužuju da im današnji Split prizna njihove zasluge i prepozna tu njihovu ljubav. I, što je u ovoj temi možda i najvažnije, procijeni njihovo djelovanje, kao i trag cijele njihove rodbine, što predstavljaju isključivo civilizacijski i kulturološki doprinos gradu. Kroz stoljeće svoga boravka, porodica Solitro ugradila je čestit prilog u trajanje grada, posve suprotno onima i ovima koji sve intenzivnije stižu kao rušitelji.

BILJEŠKE

1. Ivan Katušić. Tommaseo, vječno progonstvo, Liber, Zagreb, 1975, str. 6
2. Giuseppe Bondi. Da Custoza in Croazia, Pratio, 1866
3. Nicolo Tommaseo, Diario, 17. 5. 1846, u navedenoj Katušićevoj knjizi, str. 71
4. Dr Rade Petrović, Nacionalno pitanje u Dalmaciji u 19. stoljeću, Sarajevo, 1968, str. 258
5. Izjava Vinka Franje Golema na Hrvatskoj televiziji, 1. 12. 1990. (20^h)
6. Adolfo Mussafia, O književnosti u Dalmaciji, Nakladba Stjepana Bulata u Spljetu, Tisak A, Zannoni, S. D.

7. Mate Zorić, Romantički pisci u Dalmaciji na talijanskom jeziku, Rad, knj. 357, Zagreb, 1971, str. 453
8. Posveta glasi: "Dragom gradu Splitu u kojemu su se rodili moja braća i sestre i koji je mojim roditeljima pružio obiteljsko utočište i ukop".
9. Knjiga vjenčanih, Split (Grad), VI, 1769, 144 i VI, 1771, 160
10. Knjiga umrlih, Grad, VI, 1796, 65 i VII, 1824, 146
11. Knjiga rođenih, Grad, Br. XII, 1772, 286
12. Knjiga vjenčanih, VIII, 23. 8. 1801, 18
13. Kapetan F. M. Kovačević, Domovna korist, Zora Dalmatinska, Zadar, br. 21, 20. 5. 1844.
14. N. N., Gazzetta di Venezia, 14. 4. 1848.
15. Libro degli atti di Morte della Parrocchia di Ragusa, sv. II, 1832-1839, str. 72, br. 31; Libro degli atti di Nascita della Parrocchia della città di Ragusa, sv. II, 1831-1841, str. 69, br. 36; III Registro Matrimoniale della Parrocchia dei Borghi di Ragusa, 1858-1891, str. 98, br. 1 (21)
16. Leksik prezimena Socijalističke Republike Hrvatske, Zagreb, 1976, 604
17. Giuseppe Solitro, Occhio del mare, Padova, S. A., 1934
18. Knjiga rođenih, Split (Grad), XVIII, str. 20
19. Spomenica 150-godišnjice Klasične gimnazije u Splitu, JAZU, Split, 1967, str. 98
20. Strenna Dalmata, Zadar, 1847: popratno pismo Vincenza Solitra iz Venecije, str. 45-46 i odlomci iz drame "Mose" Giulija Solitra, str. 46-48
21. Josip Posedel, Iz povijesti Klasične gimnazije, Spomenica 150-godišnjice Klasične gimnazije u Splitu, Split, 1967, str. 17
22. Giornale di Trieste, 20. XII. 1848.
23. I conti di Spalato, Venezia, Tip. F. A. Parini, 1854. Na hrvatski jezik dramu je preveo Živko Vekarić, Mogućnosti br. 7, 1978.
24. Il Crepuscolo, Milano. 1855, br. 6, str. 94-95
25. Sulle domande della nazione Croata, Osservazioni, Trieste, 1848
26. Mate Zorić, ib, str. 453-457
27. Documenti storici sull'Istria e la Dalmazia, Raccolta e annotati da Vincenzo Solitro, Venezia, G. Gattei, 1844. Na hrvatski preveo Vladimir Rismondo.
28. Documenti storici... (ibid), Lettere di rettori, Diario Erimita, 1573
29. L'Eremita, La Difesa, Trieste, br. 14, 1887
30. L'Eremita, racconto dalmato, Gazzetta di Zara, br. 21, Zadar, 1845

THE SOLITRO BROTHERS AND SPLIT

Summary

According to facts from the register of births marriages and deaths in Split, journals and publications from that time, this scientific paper tries to set forth the activities and achievements of members of the Italian settled family - Solitro. By taking into consideration their accomplishments, the author tries to observe the Solitros emotional and material links with their new country in spite of historical, national and ideological antagonisms of that time. The paper particularly focuses on activities of the twins - Giulio and Vincenzo Solitro, significant people of the 19th century Italian literature. In his drama "I conti di Spalato" ("Stories About Split") Giulio analyses local circumstances in the life of the middle-class in Split at the end of the 18th century. By publishing documents from the 16th century and by his authentic comments, Vincenzo actuates significant historic motives from Split which from that point on, start to circulate lively, inspiring thus the work of poet Luka Botić and some other authors. Conclusion: interrelation between two different cultures and opposite standpoints resulted in an important quality cultural outcome. A successful combination instead of ideological incrimination and obliteration.